

Седляр Діана Олександрівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та економічної освіти
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна
Седляр Михайло Олегович,
кандидат економічних наук,
лицей «Наукова зміна», м. Київ, Україна
директор ПП «Вей чжан Україна»
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3126-7800>

ЕКОНОМІКА ЩАСТЯ ЯК НОВИЙ ОРІЄНТИР ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ

Сучасний світ переживає трансформацію уявлень про економіку та її роль у житті суспільства. Традиційна модель, орієнтована на максимізацію ВВП та матеріального багатства, дедалі більше поступається місцем концепції економіки щастя, яка ставить в центр уваги благополуччя та суб'єктивне відчуття щастя людей.

Метою дослідження являється визначення сутності економіки щастя як альтернативи державної політики економічного зростання, орієнтованої, головним чином, на зростання ВВП.

Державна політика, яка домінувала протягом кількох останніх століть, мала на меті забезпечити якомога більше (по суті, максимально можливе виходячи з тих чи інших історико-економічних умов) економічне зростання, що проявлялося б у зростанні показника ВВП. Безумовними перевагами такого підходу стало підвищення рівня життя, збільшення доходів та створення нових робочих місць, підвищення добробуту, що проявлялося у покращенні освіти, охорони здоров'я та інших соціальних показників, а також зростання конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

Проте багаторічне дотримання даного підходу призвело до накопичення проблем. Щось схоже можна сказати і про ідеї класичного капіталізму, які мають багато переваг для розвитку держав, але і здатні генерувати багато проблем. Наприклад, капіталізм, намагаючись все перетворити на ринок, здатен суттєво посилити конкуренцію в світовому суспільстві, яке в свою чергу, отримує вихідні позитивні наслідки від зростання конкуренції:

1. Стимулювання економічного зростання через вимогу вдосконалення власної економіки задля підвищення конкурентоспроможності. Головна перевага від цього – загальне зростання світової економіки.

2. Зниження цін через намагання «захопити» ринки шляхом цінової конкуренції, від чого виграють споживачі у всьому світі, а також підвищується їх добробут. Тому що за ту ж саму кількість грошей вони можуть придбати більшу кількість товарів

3. Більший вибір через намагання виграти у «неціновій» конкурентній боротьбі. Як наслідок, на світовому ринку з'являється більше різноманітних товарів та послуг, що дає споживачам більше можливостей для вибору.

4. Стимулювання інновацій – одна з головних переваг, що уможливила промисловий переворот та подальшу якісну трансформацію світового суспільства, вимагаючи постійного техніко-технологічного оновлення. У конкурентному середовищі країни змушені постійно впроваджувати інновації, щоб залишатися на ринку, що призводить до розвитку нових технологій, продуктів та методів роботи. Тобто сприяють появі інновацій (не тільки техніко-технологічних, але і організаційних).

5. Створення нових робочих місць, яке відбувається завдяки зростанню конкуренції, а тому призводить і до розширення ринку та створення нових компаній.

6. Підвищення рівня життя – спостерігається через те, що доктрина капіталізму вимагає максимізацію доходів. Отже, це призводить і до зростання доходів працівників, зростання рівня заробітної плати, покращення охорони здоров'я (не через альтруїстичне піклування про працівників, а через намагання мати якомога кращий людський/інтелектуальний капітал) тощо.

Разом з тим, виникають і загострюються інші проблеми: зростання нерівності, поява економічних крих, соціальні проблеми (безробіття, бідність тощо), посилення екологічного навантаження на природу тощо.

Проте державна політика максимізації ВВП вимагає оновлення, тому що зростання матеріального багатства в даний момент часу не завжди те, що потрібно суспільству (в тому числі майбутньому суспільству). Ця теза знаходить підтвердження в наукових працях, які стосуються:

- Парадоксу Естерліна (показує, що зростання ВВП не завжди веде до зростання щастя людей) [12; 13; 14; 15].

- Кризи споживання (коли надмірне захоплення матеріальними благами не гарантує щастя, а може призводити до екологічних та соціальних проблем, особливо для майбутніх поколінь). Дана тема гарно розкрита такими науковцями, як Бодріяр Ж. (суспільство споживання), Зіммель Г. (т.з. «споживання модних тенденцій»), Маркузе Г. (т.з. споживання хибних потреб), Веблен Т. (демонстративне споживання), Гі Дебор (т.з. суспільство спектаклю), Зінченко Н.О. [3; 4; 6; 7; 8].

- Зростання нерівності (мається на увазі, що фокусування лише на ВВП не враховує розподіл суспільного багатства та його вплив на щастя людей) [5; 9; 10; 11].

Наростання вищевказаних проблем разом зі зміною/поширенням суспільних філософсько-психологічних (як приклад, екологічні рухи, вегетаріанство, антиурбанізм тощо) призвели до зародження і розвитку т.з. «економіки щастя». Її розуміють як концепцію, що звертає увагу на мінімізацію особистісного страждання на противагу перманентній максимізації прибутку. Суть цієї теорії полягає в вимірюванні та зростанні

рівня щастя, задоволеності усіх суб'єктів ринку (тобто громадян суспільства). Для цього необхідно:

1. Вивчати фактори, що впливають на щастя. Адже не завжди для людей головним критерієм щастя є матеріальне багатство. Все більшу роль починає відігравати розуміння матеріального багатства, пов'язаного із соціальними зв'язками, здоров'ям (власним, дітей та майбутнього покоління), свободою, відчуттям сенсу життя тощо.

2. Розробляти стратегії для підвищення рівня щастя, яке має стосуватися не тільки зростання кількості благ, зростання ВВП (яке не завжди може чесно перерозподіляється в суспільстві) чи доходів, але і поліпшення умов життя, розвитку освіти та охорони здоров'я, зміцнення соціальних зв'язків тощо.

3. Пошуку та використання альтернативних індикаторів оцінки розвитку держави, наприклад, валове національне щастя, індекс щасливої планети, які враховують не лише економічні показники, але й інші аспекти життя. У зв'язку з цим, все більше країн починають розробку власних індикаторів, які б дозволили дивитися на багатство та благополуччя країни не тільки з матеріалістичної позиції. Бутан був першою країною, яка запропонувала замінити стандартне вимірювання розвитку, що базується на ВВП, на концепцію «валового національного щастя». У 1972 році у Бутані було вперше введено термін «валове національне щастя» і створено відповідне міністерство [1]. Все більше економічно розвинутих країн вважають, що потрібно оцінювати багато різних показників, окрім ВВП, що відобразять суспільне багатство. Канада використовує Канадський Індекс Добробуту, який охоплює вісім ключових аспектів, таких як здоров'я, навколишнє середовище, освіта, участь у демократичних процесах, стандарти життя, культура та дозвілля. Британія, Німеччина та інші країни також перейшли до врахування інших показників разом з ВВП. У Новій Зеландії всі урядові витрати розглядаються з урахуванням впливу на добробут майбутніх поколінь, встановлюючи цілі, що охоплюють безпеку, здоров'я, культуру, участь у громадських та політичних процесах, людський та соціальний капітал тощо [2].

Побудова економіки щастя здатне сформуванати для країни ряд важливих переваг:

1. Забезпечити сталий розвиток, адже щасливі люди більш схильні до дбайливого ставлення до довкілля, соціуму тощо.

2. Сформуванати соціальну згуртованість, що забезпечить формування соціального капіталу, зниження рівня транзакційних витрат тощо.

3. Підвищення продуктивності, оскільки щасливі люди більш мотивовані та продуктивні.

Головні складнощі побудови економіки щастя стосуються:

1. Вимірювання щастя, оскільки сама категорія щастя є доволі суб'єктивним поняття, яке залежить від духовного, економічного, соціального релігійного, філософського тощо рівня розвитку суспільства.

2. Розробка ефективних політик, яке стосується необхідності комплексних та багатограних підходів, врахування не тільки власних державних інтересів, але і світових (глобальних).

3. Зміна пріоритетів, що є одним із найскладніших кроків. Оскільки перехід від економіки зростання до економіки щастя потребує переосмислення цінностей та цілей суспільства, які неможливо швидко змінити або насильно «насадити».

Отже, економіка щастя – це не просто нова теорія, а необхідний крок до більш справедливого, стійкого та щасливого світу. Її впровадження потребує зусиль з боку урядів, бізнесу та громадянського суспільства, але потенційні винагороди можуть бути досить значні. Важливо зазначити, що максимізація ВВП не завжди є найкращим способом для покращення добробуту населення. Існують й інші фактори, які слід враховувати, такі як рівень нерівності, стан довкілля та якість життя, добробут майбутніх поколінь тощо.

Список використаних джерел

1. Балашова Д., Ісаченко І. Індекс щастя. Як зрозуміти, виміряти та збільшити щастя в містах. *PRAGMATIKA*: веб-сайт. URL: <https://pragmatika.media/indeks-shhastja-jak-zrozumiti-vimirjati-ta-zbilshiti-shhastja-v-mistah/> (дата звернення: 04.04. 2024).

2. Більше ніж ВВП. Чому в Давосі говорять про щастя? *Новий час*: веб-сайт. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/bilshe-nizh-vvp-chomu-v-davosi-govoryat-pro-shchastya-50004086.html> (дата звернення: 04.04. 2024).

3. Булев І. П. Суспільство, середній клас, цифрова економіка: стан та перспективи розвитку: наукова доповідь / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2020. 116 с (електронне видання) URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/dopovid_buleev_compressed.pdf (дата звернення: 04.04. 2024).

4. Гі Ернест Дебор. Суспільство спектаклю. *AVTONOM.ORG*: лібертальна бібліотека. URL: https://avtonom.org/old/lib/theory/debord/society_of_spectacle.html?q=lib/theory/debord/society_of_spectacle.html (дата звернення: 04.04. 2024).

5. Делуг'ян Г. Соціальна нерівність в еволюції людських суспільств. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 2. С. 98-120. URL: <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2019-2/6.pdf> (дата звернення: 04.04.2024).

6. Жан Бодріяр: «суспільство споживання». *Українська людина у європейському світі: виміри ідентичності*. Київ: УБС НБУ, 2015. URL: https://pidru4niki.com/77168/kulturologiya/kulturno-tsivilizatsiyni_zmini_lyudskiy_rozvitok#google_vignette (дата звернення: 04.04. 2024).

7. Зінченко Н. О. Після Маркса: суспільство та споживання за версією Жана Бодріяра. *Гілея : науковий вісник : зб. наук. праць*. Київ, 2009. Вип. 26. С. 318–324. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/468/1/pislya_Marksa_sypilstvo_ta_spozhuвання.pdf (дата звернення: 04.04. 2024).

8. Лебедева Л. В., Сорокіна А. О. Проблеми економічного зростання та його виміру в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів. *Ефективна економіка*. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/73.pdf (дата звернення: 04.04. 2024).

9. Майбутнє без капіталізму: сучасна криза і альтернативи ринковій економіці / За заг. ред. к. е. н. О. В. Кравчука. Київ: Центр соціальних і трудових досліджень, 2017. 183 с.

10. Мюллер Дж. Капіталізм і нерівність. *Зовнішні справи*. 2013. № 8. С. 36–41.

11. Райх Р. Врятувати капіталізм: як змусити вільний ринок працювати на людей. К.: Наш формат, 2018. 288 с.

12. Diener Ed, Richard E. Lucas, Christie Napa Scollon. Beyond the Hedonic Treadmill: Revising the Adaptation Theory of Well-Being. 2009. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-90-481-2350-6_5 (Last accessed: 04.04. 2024).

13. Easterlin R. A. Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. *Nations and Households in Economic Growth*. N.Y., 1974, P. 89-125. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/111773/1/MPRA_paper_111773.pdf (Last accessed: 04.04. 2024).

14. Easterlin R. A., McVey L. A., Switek M., Sawangfa O., Zweig J. S., The happiness–income paradox revisited. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2010. Vol. 107. № 52. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1872747 (Last accessed: 04.04. 2024).

15. Francesco Sarracino, Kelsey J. O'Connor A Measure of Well-Being Efficiency Based on the World Happiness Report. IZA – Institute of Labor Economics. October 2022. Germany. Bonn. 43 p. URL: <https://docs.iza.org/dp15669.pdf> (Last accessed: 04.04. 2024).

Сидорченко Тетяна Федорівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки,

підприємництва та фінансів

Бердянський державний

педагогічний університет

м. Запоріжжя, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9157-5023>

ВПЛИВ ОСВІТИ НА СУЧАСНІ СВІТОВІ ПРОЦЕСИ

Освіта дає знання про навколишній світ, які розвивають прогресивні погляди на життя. А це найголовніше в еволюції нації. Без освіти ніхто не буде досліджувати нові ідеї. Це означає, що людина не зможе розвивати світ, тому що без ідей немає творчості, а без творчості немає розвитку нації.

Питання значущості освіти і науки для економічного зростання та суспільного розвитку неодноразово порушувалися вченими в Україні та за